

відповідальність аудиторів щодо розгляду шахрайства під час перевірки фінансової звітності суб'єктів суспільного інтересу.

Якщо на повідомлення про виявлені факти шахрайства не реагує вище керівництво суб'єкта перевірки, то аудитор зобов'язаний повідомити про виявлене шахрайство правоохоронні органи.

Згідно з Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом» аудитори є суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Міжнародна група з протидії відмивання брудних грошей (FATF) опублікувала Міжнародні стандарти з протидії відмиванню доходів, фінансуванню тероризму і розповсюдженню зброї масового знищення, затверджені пленарним засіданням від 16 лютого 2012 року. У наведених документах зазначено, що аудит в Україні потребує подальшого суттєвого вдосконалення щодо підвищення його ролі в детінізації вітчизняної економіки.

Гребенюк М. В. – кандидат юридичних наук, доцент, керівник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при РНБО України

ЗАПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМНОЇ ПРОТИДІЇ ТІНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015 [1], у п. 4.9. визначає одним із заходів забезпечення економічної безпеки системну протидію організованій економічній злочинності та «тінізації» економіки. Незаконна (тіньова) торгівля була віднесена до десятки найбільших глобальних ризиків у 2017 р. експертами Світового економічного форуму, який відбувся у Давосі на початку січня поточного року [2].

Найбільш тіньовими видами економічної діяльності залишаються: необліковане виробництво підакцизних товарів (тютюн, алкоголь); незаконний видобуток корисних копалин і використання інших природних ресурсів (нафта, газ, бурштин, ліс тощо); ринок послуг зі зменшення бази оподаткування та

переведення прибутків у готівку; виготовлення і збут контрафактних товарів; зменшення бази оподаткування під час операцій з нерухомістю тощо.

Нормативно поняття тіншової економіки закріплено лише на рівні відомчих методичних рекомендацій Міністерства економічного розвитку та торгівлі України як незареєстрована в установленому порядку економічна діяльність суб'єкта господарювання, яка характеризується мінімізацією витрат на виробництво товарів, виконання робіт і надання послуг, ухиленням від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), статистичного анкетування та подання статистичної звітності, наслідком якого є порушення законодавчо встановлених норм (рівень мінімальної заробітної плати, тривалість робочого часу, умови і безпека праці тощо) [3].

Доцільно виокремити внутрішні (економічні та адміністративні) чинники, що передбачають перехід господарських відносин у тінь.

До адміністративних чинників належать:

1) складність легального адміністрування господарської діяльності (податкова, кадрова звітність, отримання дозволів на будівництво, безпека й охорона праці, ліцензування тощо);

2) неефективність та корумпованість фіскальних і правоохоронних органів;

3) існування прогалин у спрощеній системі оподаткування щодо забезпечення контролю за річним доходом фізичної особи-підприємця (ФОП), тобто відсутність належної реєстрації обсягів роздрібної торгівлі;

4) обмеження доступу до інформації під час здійснення окремих видів державних закупівель, що ускладнює контроль. Державні закупівлі під час виконання оборонних замовлень (мають гриф обмеження доступу) здійснюються з використанням фіктивних підприємств та ФОПів;

До економічних чинників належать:

1) високі податкові ставки на окремі види господарської діяльності (рентні платежі за користування надрами, ставки акцизів на бензин, алкоголь, автомобілі, тютюн тощо), що збільшує прибутковість контрабанди та тіншового виробництва;

2) криза банківської системи України, що зумовила значний витік коштів у готівкову сферу;

3) існування господарських ланцюгів виробництва та продажу продукції кінцевому споживачу за готівку в межах пов'язаних юридичних осіб (це дає змогу не відображати у звітності кількість виготовленої продукції та обсяги продажів);

4) значне навантаження на фонд заробітної плати, наслідком якого виплати зарплат поза системою обліку;

5) високий рівень неформальної зайнятості працівників, наявний у сфері будівництва, виробництві харчових продуктів, транспорті, роздрібній торгівлі, на сезонних сільськогосподарських роботах [1, с. 381];

6) існування легальних механізмів використання імпорту товарів, які ввозять в Україну для особистих потреб, з метою здійснення господарської діяльності (режим місцевого прикордонного руху; ліміти на ввезення товарів без сплати митних зборів).

Одним з інструментів для зменшення тіньових зарплат є стимулювання бізнесу до виплати працівникам надбавки до заробітної плати у вигляді талонів на харчування. Така надбавка не оподатковується податком на доходи, а тому вигідна роботодавцю. Цю систему використовують в Румунії, Болгарії, Австрії, Бельгії, Чехії, Швейцарії, Франції і в США. У Болгарії працівники отримують на харчування близько 1,5 євро в день, у Франції – 12, в Іспанії – 9, у Бельгії – 7 євро. Талони можна використати лише для того, щоб оплатити обід або купити продукти харчування, за винятком алкогольних напоїв та цигарок. Система працює відповідно до контракту, який укладають між комерційними операторами, що випускають талони в обіг, і магазинами та закладами громадського харчування. Унаслідок цього частина зарплат виводиться з тіні, оператори сплачують податок на прибуток та зростають виплати ПДВ, оскільки реалізація талонів відбувається через торгові точки, що є платниками цього податку.

За таких умов обов'язковими засадами ефективного функціонування економіки є спрощення адміністрування господарської діяльності, зменшення регуляторного тиску на бізнес, ефективна діяльність компетентних правоохоронних органів.

Ефективними напрямками детінізації з використанням економічного інструментарію є:

1) ліквідація схем мінімізації оподаткування, виведення ліквідних активів із компаній та грошових коштів за межі країни;

2) детінізація оплати праці;

- 3) детінізація ринку землі та будівельної галузі;
- 4) стимулювання безготівкових розрахунків у роздрібній торгівлі.

Напрямами детінізації із застосуванням адміністративних методів є:

- 1) спрощення бухгалтерського обліку;
- 2) зменшення періодичності сплати податків (зміна періодичності нарахування податку на прибуток підприємств з кварталу на півріччя);
- 3) зменшення регуляторного тиску на суб'єкти господарювання.

Необхідно визначити більш конкретні та актуальні нині заходи протидії тінізації економіки та протидії організованим злочинності у сфері економіки.

1. З метою повернення тіньових активів, здобутих злочинним шляхом, необхідно розробити законопроект, де передбачити конфіскацію в дохід держави необґрунтованих активів, коли розслідування і кримінальне переслідування ускладнені через смерть підозрюваного, наявність у нього правового імунітету (депутатська недоторканість), або ця особа переховується від правосуддя.

2. З метою контролю за обігом підакцизних товарів доцільно розробити електронні акцизні марки для тютюнових і алкогольних виробів, що передбачають можливість прослідкувати шлях товару до прилавку для фіскальних органів і довести легальність походження товару – для споживача.

3. З метою забезпечення фіскального контролю продажу групи товарів, за якими гарантовано перевищується ліміт спрощеної системи оподаткування в 1 млн грн на рік (пальне, побутова електроніка та комп'ютерна техніка, брендові марки одягу і взуття, ювелірні вироби та хутра, меблі і будматеріали, ліки) ДФС необхідно розробити та підготувати проекти нормативних актів з метою запровадження реєстраторів роздрібних операцій для відповідних груп товарів.

4. Через неможливість проведення документальних перевірок платників податків, що фізично перебувають на окупованих територіях, зобов'язати ДФС відмовляти в зарахуванні до податкового кредиту суми ПДВ, коли камеральна перевірка виявляє взаємовідносини платників ПДВ

із підприємствами, що функціонують на окупованій території (хоча й зареєстровані на території, підконтрольній Україні).

Список використаних джерел

1. Стратегія національної безпеки України : Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287 // Офіц. вісн. України. – 2015. – № 43. – Ст. 14.

2. The Global Risks Report 2017. The World Economic Forum 2017. [Electronic recourse] / The World Economic Forum. – 2017. – Mode of access: <https://www.wefo>. – Title from the screen.

3. Про затвердження Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки [Електронний ресурс] : наказ Міністерства економіки України від 18 лют. 2009 р. № 123 // Міністерство економіки України : [веб-сайт]. – 2017. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua>. – Назва з екрана.

Давидов Г. М. – доктор економічних наук, професор, декан факультету обліку і фінансів Центральноукраїнського національного технічного університету;

Шалімова Н. С. – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри аудиту та оподаткування Центральноукраїнського національного технічного університету;

Магопець О. А. – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аудиту та оподаткування Центральноукраїнського національного технічного університету

РЕФОРМУВАННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ В КОНТЕКСТІ ПРОТИДІЇ ТІНЬОВІЙ ЕКОНОМІЦІ У СФЕРІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

Тіньова економіка – це економічна діяльність, що розвивається поза державним обліком та контролем. В Україні функціонує так звана «друга» тіньова економіка, тобто заборонена законом економічна діяльність працівників «білої» (офіційної) економіки, яка призводить до прихованого перерозподілу національного доходу.